

Udvalgskriterier for Evighedstræer til mærkning

Kriterierne handler primært om træet, men også stedet, hvor træet står, spiller ind.

Selve træet

Det optimale Evighedstræ til mærkning opfylder ét eller helst flere af følgende fire kriterier, som uddybes nedenfor:

1. Træet er gammelt eller er en oplagt efterfølger til et gammelt træ i nærheden.
2. Træet er meget stort.
3. Træet har stor biologisk værdi.
4. Træet har meget stor æstetisk, historisk eller anden social værdi.

Desuden står træet relativt synligt og tilgængeligt. Træet kan godt allerede være fredet, hvis mærkningen kan være med til at sætte fokus på det fredede træ. Men ellers gør mærkningen en større forskel på træer, som ikke er formelt beskyttede. Alle træarter kan udvælges som mærkede Evighedstræer. Hjemmehørende træarter¹ vil normalt have en bredere flora og fauna knyttet til sig end indførte træarter, men f.eks. er den indførte træart hestekastanje værdifuld for insekter pga. sin søde, klæbrige saft, store blomsterflor og dens hurtige vækst, som giver mulighed for hulheder.

Træet kan godt være ét i en gruppe af træer. Ved at mærke et eller et par af træerne sættes der fokus på hele gruppen af træer.

Alder

Et træs alder er generelt svært at bedømme med sikkerhed. Spørg eventuelt ejeren, lokalhistorisk arkiv eller kig på gamle kort. Ældre træer har generelt en større biologisk værdi end yngre pga. hulheder, ændringer i barken mm. I dette regi betragter vi et træ over 100 år som gammelt, men bølge- og egetræer skal dog være endnu ældre for at kunne kaldes gamle (bøg 150 år, eg 200 år). Visse træer kan være meget gamle som individer, selv om de nuværende stammer ikke er så gamle, f.eks. bøgerøller (også kaldet buketbøge) og stævnedede træer. Egekrattene i Vestjylland er eksempler på træer, som kan være meget gamle uden at være ret store. Det kan i visse tilfælde være relevant at mærke et næsten stort nok eller gammelt nok træ, som står i nærheden af et Evighedstræ - klar til at overtage rollen som efterfølger, herunder som levested for det gamle træs "indbyggere".

Størrelse

Størrelsen på et træ afhænger af alder, træart og adgangen til lys, vand og næring. Store træer giver mulighed for spættehuller, som bliver levested for andre dyr, og afhængig af placering

¹ Ask, avnbøg, bævreasp, bøg, dunbirk, fuglekirsebær, rødell, skovfyr, småbladet lind, spidsløn, stilkeg, vintereg, vortebirk, ær. Kilde: Naturstyrelsen.

kan store træer også huse store fuglereder. I dette regi betragter vi træer med en diameter større end 1 m, dvs. en omkreds større end 3,14 m, som meget store.

Biologisk værdi

Den biologiske værdi af et bestemt træ afhænger af mange faktorer, herunder alder og størrelse samt forekomst af hulheder, døde grene, blottet ved på stammen, svampe og saftflod. Det er muligt at vurdere, hvor værdifuldt et træ kan være som levested for truede insekter og andre truede organismer med hjælp af AHA-metoden - se dokumentet Checkliste til vurdering af et træs biologiske værdi. Hvis du ved, at træet er levested for truede arter, opfylder det også kriteriet.

Social værdi

Den sociale værdi af et træ, f.eks. æstetisk eller kulturhistorisk, er delvis subjektiv, men den kan dog beskrives. Eksempler på kulturhistorisk værdi er f.eks. gamle stynede eller stævnedede træer, som viser tidligere tiders brug af landskabet, træer ved hvilke historiske begivenheder har fundet sted, samt træer der har sagn knyttet til sig. Eksempler på træer med æstetisk eller anden social værdi er f.eks. træer, der i høj grad er med til at skabe et karakteristisk landskab eller byrum eller fungerer som velkendte udflugtsmål. Træet skal være mere bemærkelsesværdigt end "blot" at være et smukt træ for at blive mærket som Evighedstræ.

Stedet træet står

Landskabssammenhæng

Et træ, som står i et område, hvor der er mange træer med høj biologisk værdi, kan generelt siges at være endnu mere værdifuldt end et tilsvarende træ, som står alene. Det skyldes, at sådan et træ indgår i en økologisk sammenhæng, hvor der er en god chance for at populationer af truede arter kan overleve langsigtet. Med hjælp af dokumentet Checkliste til vurdering af et skovområdes biologiske værdi kan du spore dig ind på om området indeholder såkaldte nøgle-elementer, som gør det biologisk ekstra interessant. Jo flere nøgleelementer, jo mere biologisk værdifuldt område.

Risikotræ

Et Evighedstræ skal helst stå et sted, hvor det kan få lov til at blive rigtig gammelt og forfalde naturligt uden at komme til at udgøre en væsentlig risiko for mennesker.

Nogle træer, som vi gerne vil mærke på grund af deres meget store værdier, står dog steder, hvor de kan komme til at udgøre en risiko efterhånden som de ældes. Et sådant træ kan godt mærkes alligevel, men her er målet "blot" at træet skal blive stående, indtil eksperter vurderer, at træet udgør for stor en risiko, og at risikoen ikke længere kan mindskes tilstrækkeligt gennem omlægning af stier, afspærring, beskæring eller andre tiltag. Nedfaldne eller afskårne grene og stammedele skal så vidt muligt efterlades i nærheden af træet, hvis træet er udvalgt for sin biologiske værdi.

Bemærk at et træ kun er et såkaldt risikotræ, hvis det både står et kritisk sted, hvor det ikke kan undgås at mange mennesker færdes, og er meget skrøbeligt for eksempel på grund af voldsomt råd i stamme eller rødder. Den lille håndbog Risikotræer kan bruges til at vurdere, om et træ allerede nu udgør en reel risiko. Den kan også bruges som modargument til at fælde træer på grund af en ikke dokumenteret risiko.

Heldigvis er det muligt forebygge at et træ bliver et risikotræ (i for tidlig alder) ved at undgå skader på træets stamme og rødder.